

Original paper

Драган Д. Мартиновић¹,
Драган С. Бранковић, Владимир Р. Живановић
Универзитет у Београду, Учитељски факултет

Стијавови наставника о лојоровању као облику ваннаставних активности

Резиме: Савремен начин живота као и техничко-технолошка достигнућа све више ојућују човека од његових исконских вредности, од природе и њених законитости. Позитивни ефекти боравка у природи ојладају се кроз здравствено-хигијенски, психосоцијални, спортиско-рекреативни и васпитно-образовни значај. Циљ овог истраживања је био да се утврде стијавови наставника о лојоровању као облику ваннаставних активности. У истраживању су учествовала шездесет два наставника разредне наставе из четвори основне школе са територије Београда. Примењена је метода неексперименталног истраживања, где је као техника коришћена посебно сачињена анкета. На основу резултата који су добијени овим истраживањем може се извести закључак да је велики број испитаних наставника организовао неки облик активности у природи, али само 1% испитаника је водио ученике на лојоровање. Наставници, њих 87%, види лојоровање као веома утицајну активност на психофизички развој ученика, што представља и практичну вредност овог рада. Добијени резултати ујућују на потребу за системским, организованим боравком ученика у природи у облику ваннаставних активности.

Кључне речи: ваннаставне активности, лојоровање, наставници, стијавови.

Увод

Васпитно-образовни рад у школи је у највећој мери заснован на процесу наставе која се одвија у оквиру саме школе. Лојоровање се спроводи на основу програма рада школе, с тим

што се ученици за њега добровољно опредељују. Модеран начин живота све више отуђује човека од правих, исконских вредности, од природе и њених законитости, у складу с којом се човек од свог постојања развијао. Љубав према природи је осећање са којим се човек рађа, али које је такође потребно неговати и развијати кроз цео живот.

¹ dragan.martinovic@uf.bg.ac.rs

Copyright © 2019 by the authors, licensee Teacher Education Faculty University of Belgrade, SERBIA.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original paper is accurately cited.

Темељ школских циљева и програма јесте проучавање изворне природне и друштвене средине у којој човек живи, ради и ствара, како би се они који уче припремили за боље сналажење у природи и са другим људима (Bognar, Matijević, 2002).

Боравећи у природи са унапред осмишљеним планом и програмом активности, ученици могу да забораве на монотоност школских клупа и учионица. Сврха активности у природи, као организационог облика рада у физичком васпитању, јесте, како рекреативна, тако и образовно-васпитна. То све веома погодно утиче на раст и развој ученика, на побољшање њихових здравствених способности и доприноси јачању организма.

Позитивни ефекти боравка у природи огледају се кроз здравствено-хигијенски, психосоцијални, спортско-рекреативни и васпитно-образовни значај (Miletić, 2011). Као набољи пример позитивног деловања на здравствени статус човека може се навести истраживање у коме је потврђен позитиван ефекат потпуно пасивног боравка у природи на имунитет организма испитаника (Li, 2010).

Постоји доста активности у саставу школског физичког васпитања које имају општи и посебни утицај на организам. Једна од тих активности су излети као организовани боравак у природи са унапред одређеним циљем (најчешће решавање општеобразовног програма), уз јасно истакнут активан физички одмор.

Осим излета, најпогоднији начин за остваривање и упражњавање ових активности несумњиво јесте организација логоровања. Сваки дужи боравак ученика у новом природном амбијенту позитивно и подстицајно делује на њихов психофизички развој.

Природна средина садржи бројне изворе и подстицаје за даље спознаје, буди радозналост и развија истраживачки дух, што доприноси развоју стваралачких способности, које су

битна компонента у развоју детета (Такаш, 2013). Посебна вредност логоровања јесте у томе што пружа могућност да се све активности изводе на отвореном простору, у природи, уз обилато коришћење природних фактора – воде, ваздуха и сунца.

Како би већи број деце доживео позитивне ефекте дугорочног боравка у природи, неопходно је анализирати досадашњу праксу и испитати ставове наставника према логоровању као облику ваннаставних активности. Ставови су трајни системи позитивног или негативног оцењивања, осећања и тенденције да се предузме акција за или против, а у односу на различите објекте (Rot, 2003).

У оквиру школског система препознаје се могућност организовања обавезне наставе логоровања за ученике основних и средњих школа (Višnjić i sar., 2004).

За школску децу, према Савићу и Милетићу (Savić, Miletić, 2012), боравак у природи има позитивну перспективу у следећим аспектима:

1. Здравствено-хигијенски фактор, активан боравак у природи уз позитивна дејства сунца, воде и ваздуха;
2. Психосоцијални подразумева здраву, забавну и пријатну комуникацију појединца у колективу;
3. Спортско-рекреативни фактор, велико богатство спортских садржаја у простору рекреативног деловања;
4. Суочавање с еколошким фактором, доживљавањем природе и достизањем свести о очувању природе за будућа поколења;
5. Ширина и богатство природе, њена јединственост, приступ без посебних материјалних улагања, приступачност за све категорије друштва.

Јотов (Jotov, 2013) истиче да се бржи развој оваквог вида наставе може обезбедити следећим програмским основама:

1. Богатство, разноврсност и креативност програма у функцији стицања здравог забавног знања;
2. Ефикасно задовољење потреба детета у складу са његовим потребама и интересовањима;
3. Прилагодљивост и флексибилност програма у односу на узраст, функционалне и моторичке способности. У том смислу треба да буде усмерен ка унапређењу здравља и стицању нових знања;
4. Актуелност програмских садржаја;
5. Систематска контрола и праћење здравља деце као и ниво психофизичких и функционалних способности;
6. Систематичност у примени програма;
7. У оквиру наставе у природи примењују се модели програма који ефикасно утичу на раст и развој организма детета, развој чула и органа, задовољење потребе за кретањем, развој опште координације покрета, развој еколошке културе, навикавање на боравка у природи, развој позитивних емоција, развој карактера и моралних одлика;
8. Сви програми који се примењују у оквиру школе у природи морају да садрже образовно-информативну, подстицајно-мотивациону и програмско-организациону компоненту.

Према истраживању ауторке Север и сарадника (Sever i sar., 2017), 92,85% учитеља има став да би са ученицима требало више ићи на изванучионичку наставу у природи, док 87% учитеља сматра да би овакав облик наставе морао бити чешће заступљен у школама (Lukša i sar., 2014).

У овом истраживању биће речи о ставовима наставника о логоровању као облику ванна-

ставних активности у природи и могућностима које оно пружа како би се анализирано стање и предузеле мере за поклањање више пажње оваквом виду активности.

Методологија истраживања

Предмет истраживања представља логоровање као облик ваннаставних активности.

Циљ истраживања су ставови наставника према логоровању као облику ваннаставних активности.

У овом раду коришћене су: метода неексперименталног истраживања, као и теоријска анализа садржаја научне и стручне литературе. Као инструмент истраживања коришћена је анкета састављена ради прикупљања података у вези са предметом и циљем истраживања. Питања су била отвореног типа. Један део анкете односио се на то како ученици проводе слободно време, као и на облике активности у природи, док се други део анкете односио на ставове о њиховој обучености, компетентности, као и на допринос логоровања целокупном развоју ученика.

Узорак у овом истраживању чинила су шездесет два наставника разредне наставе основних школа „Стеван Синђелић“, „Бранко Ћопић“, „Сава Шумановић“ и „Јанко Веселиновић“ из Београда.

Резултати и дискусија

На основу мишљења наставника дошло се до следећих података: највећи број њих, чак 46%, сматра да ученици слободно време проводе у игри са другарима. Приближно исти резултат (48,8%) показало је истраживање Бранковића и сар. (Branković i sar., 2018) о мишљењу ученика о истом питању. Велики број испитаника (29%) сматра да слободно време проводе пред телеви-

зором или рачунаром, 13% бавећи се спортом и 12% да ученици слободно време проводе у природи (Табела 1).

Табела 1. Активности ученика у слободно време.

Активности ученика у слободно време	f	%	Укупно	
			f	%
Пред телевизором или рачунаром	18	29	18	100
У игри са другарима	29	46	29	100
Бавећи се неким спортом	8	13	8	100
У природи	7	12	7	100
Укупно	62	100	62	100

Забрињавајући резултат представља податак да 29% наставника сматра да ученици слободно време проводе за телевизором или рачунаром. Нажалост, у прилог овом податку говоре и подаци са систематских прегледа старијег школског узраста, где од 50 до 80% деце има неки од телесних деформитета (Simov i sar., 2012). У наведеном узрасту најчешће долази до усвајања седентарног животног стила.

На питање о активностима које су наставници спровели у оквиру својих одељења – на излет ученике је водило 28% испитаника. Крос је одржавало чак 56% наставника, 1% наставника је ученике водио на камповање или логоровање. Пешачење, као облик активности у природи, мање је заступљено него излет и износи 15% (Табела 2).

На основу дате Табеле 2 може се видети да су се сви наставници сусрели бар са једним обликом активности у природи. Велики проценат, њих 56%, организовао је крос као облик активности у природи, што говори о њиховој свесности о значају боравка у природи. Међутим, свега 1% је узео учешће у реализацији кампа, што је заиста мали број наставника, ако се зна да 15,9% ученика се изјаснило да је некада било на кампу (Branković i sar., 2018). Овај резултат ос-

тавља простор за веће ангажовање наставника у реализацији оваквог вида активности.

Табела 2. Активности наставника у оквиру својих одељења.

Активности наставника у оквиру својих одељења	f	%	Укупно	
			f	%
Излет	17	28	17	100
Крос	35	56	35	100
Камповање/Логоровање	1	1	1	100
Пешачење	9	15	9	100
Укупно	62	100	62	100

Табела 3. Компетентности и обучености наставника за извођење логоровања.

Компетентност и обученост наставника за извођење логоровања	f	%	Укупно	
			f	%
Да	29	47	29	100
Не	33	53	33	100
Укупно	62	100	62	100

Ставови су углавном подељени када је у питању оспособљеност за извођење оваквог облика активности. Из дате табеле може се видети да 53% сматра да није довољно обучено за извођење и организацију логоровања. Насупрот томе, готово половина наставника, њих 47%, сматра да би могло изводити ове садржаје без проблема. Овако велики проценат позитивног става наставника потврђују и истраживања Анђића (Anđić, 2007) и Борића и сарадника (Borić i sar., 2010), који су закључили да учитељи разредне наставе учење на отвореним просторима сматрају значајним делом своје праксе рада у школама и радо изводе ученике на отворене просторе, те да су учитељи високо мотивисани за спровођење ваннаставних активности у природи и процењују се врло компетентнима за њено извођење.

Табела 4. Дојринос логоровања за психофизички развој ученика.

Допринос логоровања за психофизички развој ученика	f	%	Укупно	
			f	%
Велики	54	87	54	100
Просечан	7	11	7	100
Мали	1	2	1	100
Укупно	62	100	62	100

На основу приказаних података закључује се да испитаници мисле да је значај логоровања за психофизички развој ученика велики (87%). Томе доприносе и резултати истраживања Мартиновића и сарадника (Martinović i sar., 2013), где 68,9% родитеља има позитиван став према логоровању као облику активности у природи. Остали испитаници не придају велики значај логоровању као облику ваннаставних активности.

Табела 5. Да ли су ученици мотивисани за рад и да стиичу ирајнија знања?

Да ли су ученици мотивисани за рад и да стиичу ирајнија знања	f	%	Укупно	
			f	%
Да	58	92	58	100
Нисам сигуран	4	8	4	100
Не	0	0	0	100
Укупно	62	100	62	100

Када је у питању образовна вредност логоровања, став наставника (92%) јесте такав да логоровање као облик ваннаставних активности позитивно утиче на мотивацију и стицање знања. Овај резултат потврђују и истраживања ауторке Север и сарадника (Sever i sar., 2017), где је 100% наставника одговорило да настава у природи даје повољније услове за стицање знања и мотивацију ученика.

Табела 6. Међусобна сарадња између ученика и наставника.

Међусобна сарадња између ученика и наставника	f	%	Укупно	
			f	%
Боља	56	88	56	100
Нисам сигуран	4	8	4	100
Лошија	2	4	2	100
Укупно	62	100	62	100

Друштвено-социјални аспект логоровања огледао се у питању о сарадњи између наставника и ученика и 88% наставника је одговорило да кроз овакав вид активности остварује бољу сарадњу са ученицима (Табела 6). Развијање тимског рада и боље упознавање ученика, као највећу предност, истичу у свом истраживању и Лукша и сарадници (Lukša i sar., 2014).

Закључак

Чест боравак у природи, па макар он био и мање активан од рада у сали за физичко васпитање, могао би боље релаксирати ученике, имати снажнији утицај на психофизички састав организма него било како организована настава у затвореним просторијама. Од тако испланиране праксе корист би била вишеструка за све. Ученици би живели здравије, школе би имале задовољније ученике спремне за радне напоре, позитивно мотивисане. Такође, друштво би имало вредније чланове, љубитеље и чуваре природних лепота и културних вредности.

Ученици на логоровању имају могућности да кроз праксу стекну многобројна нова знања. Ниједан уџбеник не може их тако добро научити да се сналазе у природи као што је то случај са вишедневним боравком у њој. Многа практична знања стечена на логоровању остаће упамћена за цео живот и свакако ће се ученици наћи у ситуацији да та знања искористе.

Добијени резултати овог истраживања указују на позитиван став наставника према логоровању, кад је у питању развој ученика. Ако томе додамо и позитиван став родитеља према боравку деце у природи, намеће се већа потреба за организованим, системским боравком ученика у природи у виду излета или екскурзија, као и логоровања као облика вишедневних ваннаставних активности.

Како ученици воле да своје слободно време проводе на кампу (Miletić, 2016), уз резулта-

те истраживања овог рада испуњени су услови за организацију логоровања као облика ваннаставних активности. Како би ову тему што свеобухватније обрадили, потребно је испитати организацијске и материјално-техничке услове за реализацију оваквог вида активности.

Како деца највећи део дана проводе у школи, наставници су ти који треба да заинтересују децу за боравак у природи. Активности које се спроводе на такав начин имају незаменљив значај за формирање здраве личности.

Литература

- Bognar, L., Matijević, M. (2002). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
- Borić, E., Škugor, A., Perković, I. (2010). Samoprocjena učitelja o izvanučioničkoj istraživačkoj nastavi prirode i društva. *Odgojne znanosti*. 12 (2), 361–373.
- Branković, D., Martinović, D., Miletić, V., Rajković, Ž. (2018). Stavovi učenika mlađeg školskog uzrasta o načinu korišćenja slobodnog vremena i boravku u prirodi. *Inovacije u nastavi*. XXXI, 2018/2, 22–28.
- Jotov, N. (2013). *Bele i zelene škole*. Niš: SVEN.
- Li, Q. (2010). Effect of forest bathing trips on human immune function. *Environ Health Prev Med*. 15 (1), 9–17.
- Lukša, Ž., Žamarija, M., Dragić Runjak, T., Sinković, N. (2014). Terenska nastava prirode i biologije u osnovnoj školi. *Educatio biologiae*. 1 (1), 69–79.
- Martinović, D., Branković, D., Pelemiš, V. (2013). Stavovi roditelja prema aktivnosti u prirodi. *Časopis za sport, fizičko vaspitanje i zdravlje „Sport Mont“*. 37, 38, 39, 308–315.
- Miletić, K. (2016). Organizovano pešačko kretanje u prirodi. *Povratak prirodi*. 5, 20–23.
- Miletić, V. (2011). *IZLAZ – Iza otvorenih vrata*. Beograd: Sia.
- Rot, N. (2003). *Osnovi socijalne psihologije*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Savić, Z., Miletić, K. (2012). *Aktivnosti u prirodi*. Niš: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.
- Sever, I., Vranić, M., Bošnjak, K., Čačić, I., Protulipac, M., Klepac, M. (2017). *Procjene učitelja i učenika o izvanučioničkoj nastavi u prirodi u osnovnim školama grada Zagreba*. Zagreb: Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Simov, S., Minić, J., Stojanović, D. (2012). *Učestalost pojave lošeg držanja tela i ravnih stopala kod dece predškolskog uzrasta*. Beograd: Udruženje specijalista sportske medicine Srbije.
- Takač, M. (2013). *Izvanučionička nastava – škola u prirodi* (diplomski rad). Zagreb: Odsjek za učiteljske studije, Učiteljski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
- Višnjić, D., Jovanović, A., Miletić, K. (2004). *Teorija i metodika fizičkog vaspitanja*. Beograd: Fakultet sporta i fizičkog vaspitanja.

Summary

The modern way of life, with its technical and technological advances, is increasingly alienating man from the real primordial value of nature and its laws. Spending time in nature has many positive effects in terms of health and hygiene, psycho-social well-being, sports and recreation, and education. The aim of this research was to determine the attitudes of teachers towards summer camps as a form of extra-curricular activities. The research included 62 primary school teachers from four primary schools on the territory of Belgrade. Non-experimental research was the applied method, and a survey designated for this purpose was the research technique. Based on the obtained results, we can conclude that a significant number of the respondents have organized some form of outdoor activity, but only 1% of the respondents have organized camping for their pupils. As many as 87% of teachers view camping as an activity that can greatly influence pupils' physical and mental development, which is the practical value of this work. The results indicate the need for a systematic, organized stay in the nature as an extracurricular activity.

Keywords: extracurricular activities, camping, teachers, attitudes.